

healthcare, public amenities, disaster relief, local budgets, etc.

Executive bodies: Local executive committees are responsible for implementing decisions of local councils and ensuring the provision of public services at the local level.

Competence and powers: the laws clearly define the areas of competence of local self-government, where local councils have the right to make decisions. Local councils set local taxes and fees, manage the local budget, and determine land use rules and other local regulations.

Budgeting: local councils formulate and approve local budgets, set priorities for spending and regulate financial relations at the local level.

Local development: local governments promote the development of territories, create comfortable living conditions for citizens, develop infrastructure, education, culture and other sectors.

Interaction with the public: Local governments interact with the public and civil society organisations through public hearings, consultations and other forms of public involvement in decision-making.

International cooperation: local governments can engage in international cooperation at the local level, develop partnerships with other cities or regions to share experiences and implement joint projects.

These aspects form the basis for the functioning of local self-government in Ukraine and are aimed at ensuring that the needs of citizens are effectively addressed at the local level.

Шаршонь Віталій Миколайович,
студент 101 навчальної групи МСЕ
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
Пендюра Максим Миколайович,
завідувач кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

СПІР ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДИТИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку з повномасштабним вторгненням в Україні суттєво збільшилася кількість сімейних спорів щодо визначення місця проживання дитини. А вимушена міграція населення, що є одним з наслідків війни, та пережитий стрес руйнують сім'ї, починають виникати ситуації, за яких батьки не можуть дійти згоди щодо місця проживання дитини.

Мільйони українських дітей виїхали за кордон з одним із батьків внаслідок бойових дій, інші змінили регіон у межах країни, і далеко не всі сім'ї витримують це випробування, саме тому справи щодо визначення місця проживання дітей набули великої актуальності, а національні суди опинилися у складній ситуації.

Що робити, якщо дитині згідно з усіма доказами у справі краще жити з тим із батьків, хто залишився в Україні або проживає в дуже небезпечному регіоні? Чи є безпечним повернення дитини в Україну або в регіон, у якому знаходиться той із батьків, хто бажає, аби дитина проживала саме з ним? Ці та ще безліч питань постають сьогодні. У випадку, коли батьки не змогли самостійно вирішити питання щодо визначення місця проживання дитини та забезпечити доброзичливе спілкування один з одним, справу має вирішувати суд.

Конвенцією про права дитини від 20 листопада 1989 р. визначено, що батьки або у відповідних випадках законні опікуни несуть основну відповідальність за виховання і розвиток дитини. Найкращі інтереси дитини є предметом їх основного піклування. Держави-учасниці визнають право кожної дитини на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального і соціального розвитку дитини [1].

Статтею 7 Сімейного кодексу України закріплено, що дитина має бути забезпечена можливістю здійснення її прав, установлених Конституцією України, Конвенцією про права дитини, іншими міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів дитини [2].

Закон України «Про охорону дитинства» визначає, що забезпечення найкращих інтересів дитини – це дії та рішення, що спрямовані на задоволення індивідуальних потреб дитини відповідно до її віку, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної та етнічної належності та враховують думку дитини, якщо вона досягла такого віку і рівня розвитку, що може її висловити [3].

Аналізуючи вітчизняну судову практику, можна дійти висновку, що Верховний Суд указує у своїх постановках, що під час винесення рішень суди мають ураховувати цілу низку обставин, зокрема: ставлення батьків до виконання своїх батьківських обов'язків; особиста прихильність дитини до кожного з них; вік дитини, стан її здоров'я; сталі соціальні зв'язки дитини; місце навчання дитини; її психологічний стан; бажання дитини на проживання з одним із батьків; особисті якості батьків; відносини, які існують між кожним із батьків і дитиною (як виконують батьки свої батьківські обов'язки по відношенню до дитини, як враховують її інтереси, чи є взаєморозуміння між кожним із батьків і дитиною); можливість створення дитині умов для виховання та розвитку.

Під час визначення місця проживання дитини суди зобов'язані зважати на психологічний стан дитини, проте лише за умови призначення судово-психологічної експертизи у встановленому законом порядку в разі

необхідності з огляду на встановлені обставини справи. Верховний Суд наголошує, що суди не можуть передати дитину для проживання з тим із батьків, хто не має самостійного доходу, зловживає спиртними напоями або наркотичними засобами, своєю аморальною поведінкою може зашкодити розвиткові дитини. Під час розгляду справ щодо місця проживання дитини суди мають дотримуватися балансу між інтересами дитини, правами батьків на виховання дитини й обов'язком батьків діяти в її інтересах. Такі висновки викладено Верховним Судом у постанові від 1 березня 2023 р. у справі № 643/16285/20 (провадження № 61-530св23) [5].

Необхідно зазначити, що положення про рівність прав та обов'язків батьків у вихованні дитини не можна тлумачити на шкоду інтересам дитини, адже батьківські права не можуть здійснюватися всупереч інтересам дитини, а виїзд дитини за кордон на час воєнного стану у супроводі того з батьків, з ким дитина проживає та який здійснює забезпечення дитині рівня життя, необхідного для всебічного розвитку, не може беззаперечно свідчити про позбавлення іншого з батьків дитини передбаченої законодавством можливості брати участь у її вихованні та спілкуванні з нею.

Якщо дитина виїхала за кордон з одним із батьків, то, вирішуючи в умовах воєнного стану спір про місце проживання дитини, суд має враховувати пріоритет інтересів дитини при вирішенні будь-якого питання, що стосується дітей, невід'ємність і пріоритет права дитини на життя, перебування її в безпечному середовищі.

Наголосимо, що згідно з Правилами перетинання державного кордону громадянами України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 1995 р. № 57, в умовах воєнного стану виїзд за кордон дітей дозволяється без нотаріально посвідченої згоди іншого з батьків (усиновлювачів). Така спрощена процедура перетину державного кордону зумовлена ризиками для життя та здоров'я цивільного населення у зв'язку з введенням воєнного стану [4].

Варто зазначити, що в умовах воєнного стану необхідно враховувати фактор безпеки для дитини. Фактор безпеки відіграв у справі № 753/572/20 про визначення місця проживання дитини вагому, але не вирішальну роль. Верховний Суд у постанові від 9 лютого 2023 р. погодився з висновками суду апеляційної інстанції, що позивач не надав достатніх належних і допустимих доказів на підтвердження необхідності визначення місця проживання дитини з батьком з огляду на інтереси самої дитини, які переважають над інтересами й бажаннями її батьків, а також, що в умовах воєнного стану в Україні дитині безпечніше залишатися з матір'ю в Румунії. Верховний Суд погодився із судом апеляційної інстанції, що зараз не можна стверджувати, з ким із батьків дитині буде краще через невизначений проміжок часу, а тому відхилив доводи батька про те, що після поліпшення ситуації в Україні дитині буде краще з ним [6].

Варто відзначити, що тривалий час судовій практиці була притаманна «презумпція на користь матері» в справах щодо визначення місця проживання дитини. Національні суди зазвичай виходили з того, що дитина повинна

проживати з матір'ю, і лише у випадках, за «виняткових обставин» з батьком, однак сьогоднішня ситуація в країні змінює це ставлення до такого роду спорів.

Отже, при визначенні місця проживання дитини найголовніше місце посідає принцип «найкращих інтересів дитини», крім того в умовах воєнного стану необхідно враховувати пріоритет права дитини на життя, перебування її в безпечному середовищі та інші обставини.

Список використаних джерел

1. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

2. Сімейний кодекс від 10 січня 2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

3. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

4. Постанова КМУ «Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України» від 27 січня 1995 р. № 57 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF#Text>

5. Постанова Верховного Суду від 1 березня 2023 року у справі № 643/16285/20 (провадження № 61-530св23). URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/109364439?_ga=2.144759412.1951588675.1684749242-2102391081.1583855090

6. Постанова Верховного Суду від 9 лютого 2023 р. у справі № 753/572/20 (провадження 61-9115св22). URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/108893173>

*Шкадь Анна Євгенівна,
здобувачка ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДЕРЖАВНЕ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ У СИСТЕМІ ПРАВОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Державне бюро розслідувань (далі – ДБР, Бюро) є державним правоохоронним органом, на який покладаються завдання щодо запобігання,